

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัวซึ่งก่อเกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด การปรับตัวที่ไม่เหมาะสม หรืออื่น ๆ ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและความเมตตาที่มีต่อศิษย์ และความภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตงอกงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

บทบาทของครูที่กล่าวมานั้น มีการปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอและได้ดำเนินการมานานแล้ว นับตั้งแต่อดีตจนได้รับการยกย่องเป็นปวงนิยบุคคล แต่เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยเฉพาะการทำงานอย่างมีระบบที่มีกระบวนการทำงาน มีหลักฐานการปฏิบัติงาน มีเทคนิค วิธีการ หรือการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแล้ว ความสำเร็จของงานย่อมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ผลดีย่อมเกิดขึ้นกับทุกคนทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หรือสังคม (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. 2544 : 1-2)

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการ ดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวการจัดการศึกษายังได้ให้

ความสำคัญกับผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียน
สำคัญที่สุดต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษา
ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละ
ระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือเรื่อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและ
การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้
ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝัง
คุณธรรมค่านิยมที่ค้ำจาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับ
บิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน ตามศักยภาพ

โรงเรียนมัธยมภูอั้งพัฒนวิทย์ เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ เป็น
โรงเรียนขนาดเล็ก มีครูจำนวน 13 คน นักเรียนจำนวน 397 คน ผลการสำรวจข้อมูลพฤติกรรมที่ไม่พึง
ประสงค์ของนักเรียนที่ผิดต่อระเบียบวินัยของทางโรงเรียน ปีการศึกษา 2550 ภาคเรียนที่ 1 พบว่ายังมี
นักเรียนที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่ผิดต่อระเบียบวินัยของทางโรงเรียน ผู้วิจัยในฐานะรองผู้อำนวยการ
โรงเรียนมัธยมภูอั้งพัฒนวิทย์ ซึ่งรับผิดชอบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ตระหนักถึง
ความสำคัญดังกล่าว จึงได้ศึกษา ค้นคว้าการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้
นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เน้นกระบวนการทำงานที่เป็น
ระบบ มีความชัดเจน มีการประสานงานความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในและนอกโรงเรียน
โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด เป็นผู้ดำเนินการ โดยมีวิธีการจัด
กิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อันจะส่งผลให้ระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนประสบความสำเร็จ โดยยึดหลักการพัฒนาคุณภาพจะต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพของครูที่
ปรึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างความมั่นใจว่าครูที่ปรึกษามีการดำเนินงาน
อย่างมีคุณภาพ เพื่อให้ทำให้นักเรียนเป็นคนดี มีความสามารถและมีความสุข การดำเนินงานระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นงานสำคัญของครูที่ปรึกษาที่จะต้องพัฒนางานให้ได้ผลทั้งต่อตนเองต่อนักเรียนและ
เพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะเป็นการแสดงถึงการเป็นครูมืออาชีพ

คำถามการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูอั้งพัฒนวิทย์เป็นอย่างไร
2. จะดำเนินการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูอั้งพัฒนวิทย์อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์
2. เพื่อพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์

ขอบเขตการวิจัย

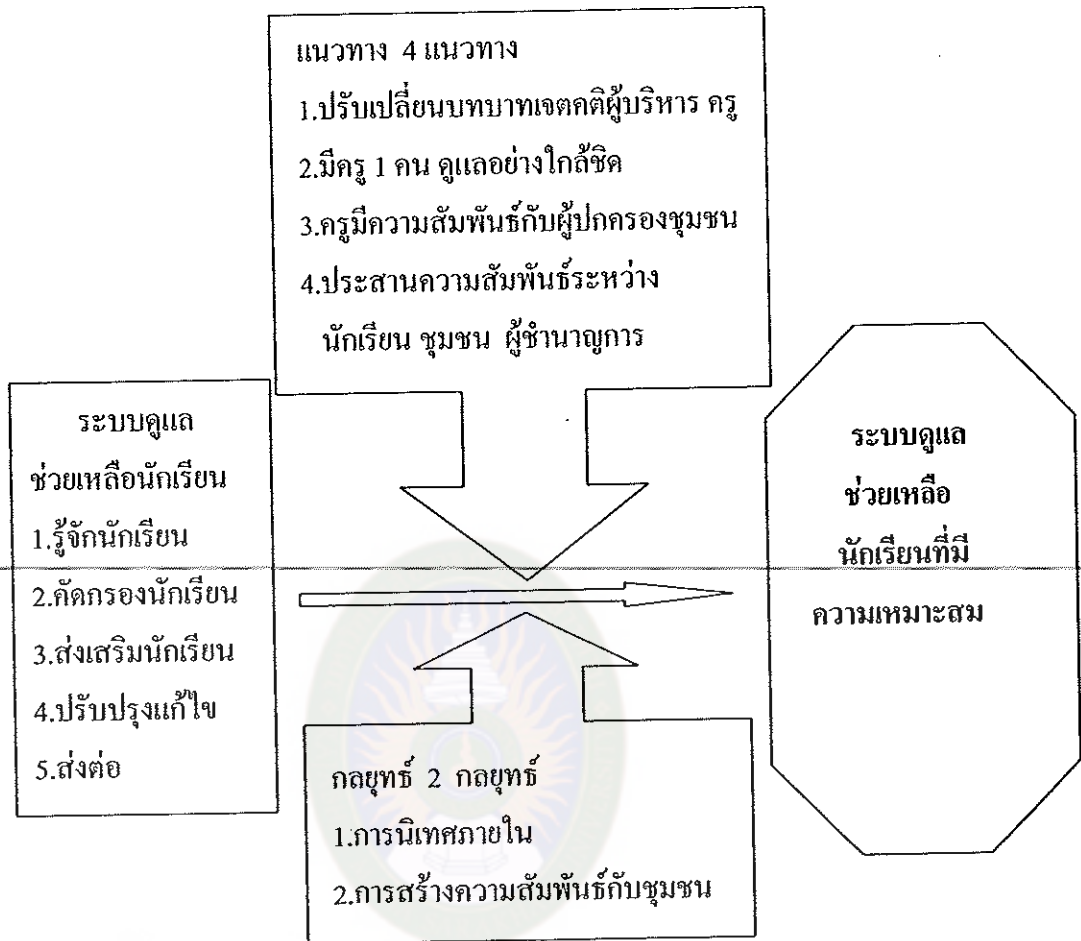
1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research : AR) ตามแนวคิดของ เคมมิส และแม็กแท็กการ์ท (Kemmis and McTaggart. 1988 : 11-15) ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างผู้วิจัยกับบุคลากรในโรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์และชุมชน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกตการณ์ (Observation) และการสะท้อนกลับ (Reflection)
 2. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย
 - 2.1 ครูที่ปรึกษา จำนวน 10 คน
 - 2.2 นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 จำนวน 397 คน
 - 2.3 ผู้ปกครองนักเรียน 10 คน โดยมีเกณฑ์ในการเลือกผู้ปกครองนักเรียนดังนี้
 - 2.3.1 เป็นผู้ปกครองที่ส่งเสริมสนับสนุนการทำงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน
 - 2.3.2 เป็นผู้ปกครองที่เป็นผู้นำชุมชนในท้องถิ่น เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
 3. ระยะเวลาที่ทำการวิจัย
 - 1 ภาคเรียน รวมระยะเวลาที่ใช้ทำการวิจัย 6 เดือน
 4. สถานที่
 - โรงเรียนมัธยมภูษังพัฒนวิทย์ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์.
 5. ตัวแปรที่ทำการศึกษา
 - ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วย
 1. การรู้จักนักเรียนรายบุคคล
 2. การคัดกรองนักเรียน
 3. การส่งเสริมนักเรียน
 4. การปรับปรุงแก้ไข
 5. การส่งต่อ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดเรื่องระบบดูแลช่วยเหลือ เพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนซึ่งมีแนวทางในการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหาร และครูอาจารย์ให้ส่งเสริม ดูแล พัฒนานักเรียนทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม
 2. วางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่ามีครูอย่างน้อย 1 คนที่จะคอยดูแลทุกข์สุขอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง
 3. สนับสนุนให้ครูอาจารย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เพื่อให้บ้าน โรงเรียนและชุมชน เชื่อมประสานรวมกันเป็นเครือข่าย ช่วยกันเฝ้าระวัง ดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 4. ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ชุมชนและผู้ชำนาญการในสาขาต่างๆ เพื่อให้มีการส่งต่อและรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริม พัฒนานักเรียนเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ
- การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และยั่งยืน ดังแผนภูมิระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในงานวิจัยนี้ประกอบไปด้วย 5 เรื่อง คือ

1. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลัก และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน

2. การดูแลช่วยเหลือ หมายถึง การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาโดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินการพัฒนานักเรียนให้มี

คุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

3. การพัฒนาการดำเนินงาน หมายถึง การกระทำที่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแตกต่างไปจากเดิมในลักษณะที่ดีขึ้นทั้งทางปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้และการนิเทศกำกับติดตาม

4. การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีระบบและมีขั้นตอนที่ชัดเจนของครูที่ปรึกษาประจำชั้นเรียน โดยปฏิบัติทั้ง 5 องค์ประกอบคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อนักเรียน ตามแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้รวมทั้งการนิเทศกำกับติดตามของครูที่ปรึกษาอย่างมีระบบชัดเจน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแตกต่างไปจากเดิมในลักษณะที่ดีขึ้น

5. การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน หมายถึง การให้ความดูแลใส่ใจอย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ปัญหา ให้แก่นักเรียนกลุ่มมีปัญหา ซึ่งมีหลายเทคนิค วิธีการแต่สิ่งที่จะต้องดำเนินการมี 3 ประการ คือ

5.1 การประชุมสัมมนาครูที่ปรึกษา หมายถึง การประชุมครูที่ปรึกษาหลังจากได้รับการอบรมมาแล้ว เพื่อวางแผนในการดำเนินงานต่อไป

5.2 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน หมายถึง การดูแลช่วยเหลือของเพื่อนที่มีความสามารถหรือมีจุดเด่น จุดแข็ง ในด้านต่าง ๆ ได้ดูแลช่วยเหลือเพื่อนที่ด้อยกว่า

5.3 กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง หมายถึง การสื่อสารกับผู้ปกครองเพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความตระหนักและมีความใส่ใจดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้นและรับทราบถึงปัญหาของนักเรียนที่พบในโรงเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบสภาพปัจจุบันและปัญหาในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. มีวิธีการในการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ตรงตามสภาพปัจจุบันและปัญหา นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพ ความสัมพันธ์ภาพระหว่างครูกับนักเรียนและชุมชนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่นส่งผลให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์